

Iets uit het huiselijk leven en de werkzaamheden eener zendingenvrouw, in een brief medegedeeld.

<https://hdl.handle.net/1874/355752>

zee.

10

KOEMELEMBOEI, den 8 Januarij 1863.

Zeer Geachte Dames!

Geliefde Zusters in onzen Heer JEZUS CHRISTUS!

Het is reeds lang geleden dat gij een brief van mij ontvangen hebt, en gij moogt dus met regt op nieuw eenig berigt van mij verwachten. Met genoegen neem ik daarom de pen op om hieraan te voldoen, maar toch ook alweêr niet zonder eigenbelang, daar ik evenzeer verlang, eenige vertroostende en opbeurende woorden van U, geliefde Zusters, uit het Vaderland te ontvangen. Ja, zoo gaarne zoude ik die lieve Zusters leeren kennen (al was het ook maar bij name) die met mij uit wederliefde tot CHRISTUS willen medewerken om Zijn Koninkrijk te doen komen, en zoo mogelijk nog eenige parelen aan Zijne kroon te hechten. Schoon onbekend, reik ik aan haar in den geest de hand, op onzen pelgrimstogt naar het vaderhuis daar boven, waar JEZUS voorgedaan is om ons plaats te bereiden, en wel door middel van Zijn lijden en dood. O! wat zal dat heer-

[144]

lijk zijn, den CHRISTUS Gods, die hier op aarde veracht, gehoond en aan het kruishout geslagen en om onze zonden gemarteld werd, te zien in Zijne magt en heerlijkheid; deel aan het Zijne, ja aan Hem zelve te mogen hebben en Hem te loven en te prijzen met Zijne engelen in eeuwigheid. Ja geliefde Zusters, de tijd zal welligt spoedig komen, dat wij, wat ons hier ontzegd is, daarboven ons vereenigd zullen zien. Daarom de handen in één geslagen en moedig voortgewandeld tot dat wij er zijn, maar laat ons op onzen togt niet vergeten, om nog anderen tot Hem te trekken.

Ik weet, het is uw wensch, gaarne het een en ander verblijdends van onze zwarte broeders te hooren, en te vernemen hoe lief zij den Heer JESUS hebben. Dat zij hier meerendeels gedoopt zijn, zal U allen reeds bekend zijn, en dat er ook onder zijn, die het kleed van CHRISTUS slechts dragen, maar Zijn hart en Zijnen Geest nog niet hebben ontvangen, zal U ook wel niet bevreemden. Toch hoop ik, ja ik ben in gemoede overtuigd, dat de Heer ook hier Zijn volk zal hebben, en wij velen van hen daarboven zullen ontmoeten. O, die arme zielen gaan mij soms zoo ter harte, als ik hen in hunne armoede ontmoet en zie hoe ellendig zij naar het aardsche bedeed zijn. Niets, hoegenaamd niets hebben zij, wat hun het leven veraangenamen kan; de armsten leven in het bosch in een hutje, niet veel beter

dan de spelonken der dieren. Ach! het doet mij zeer terwijl ik het schrijf. En als ik dan bedenk, dat die arme menschen zonder het minste aangenaam en menschelijk verkeer, eenzaam, ook nog zonder den Heer, zonder Zijne kennis, genade en liefde, zonder hoop op een toekomend beter leven, daarheen leven: o, dan zoude ik ze zoo gaarne willen helpen, zoo gaarne tijdelijk en eeuwig gelukkig maken. Gelukkig zijn er hier onder de christenen betrekkelijk niet zeer velen zóó, en deze zijn het meestal door eigen schuld. Immers de Regering helpt ook zoo veel ze kan, om het volk stoffelijk op te beuren. Hier ter plaatse zijn er echter van de honderd huisgezinnen, vier die zich van de anderen min gunstig onderscheiden; van hen wil ik U iets verhalen. Deze huisgezinnen behoorden tot Koemelembocai, maar waren lui en weigerden het dorps- en regeringswerk te doen, kwamen weinig in de kerk en niet bij het onderwijs. Dikwijls ontvingen zij lessen en vermaningen, maar dat hielp niets. Daar nu het nieuwe dorp Woewoek Malalla, hier zoo dicht bij is en de menschen daar voor één jaar vrijheid hadden van belasting en gouvernementswerk, zoo wilden de hoofden dezer huisgezinnen een gemakkelijk leven leiden, liepen met vrouw en kinderen van hier weg en gingen daar wonen. Nu gebeurde het dat ULFERS voor eenige weken te Koemelembocai kinderen wilde doopen. Daar de kinderen echter nooit gedoopt worden zonder

een goed getuigenis der kerkeraden, van den hulpzending en meester, omtrent de ouders, zoo werden de kinderen van boven bedoelde huisgezinnen meer dan eens afgewezen. Daar Woewoek nog geene kerk heeft en de menschen van daar, alhier nog ter kerk gaan, zoo ondergingen de van hier weggelopen ouders op nieuw dezen smaad, al kreeg ULFERS ook de getuigenis, dat zij zich in hun zedelijk en maatschappelijk leven aanvankelijk veel verbeterd hadden. Onder deze nu behoorde ook eene van mijne eerste meiden, vroeger een buitengewoon lief en flink meisje, en ook nu nog eigenlijk niet geheel bedorven. Dit trof mij, maar ik kon er dien zondagmorgen, toen haar kind niet mede gedoopt werd, toch niets aan doen. Eenige dagen daarna zoude de meester van Woewoek getrouwd worden; dit moest in hun dorp geschieden, al was het ook maar in eene loods die voorloopig tot school was ingerigt. Daar bruid en bruidegom beiden onze pleegkinderen waren, en ik ook wel van een uitstapje houd, besloot ik met de kinderen mede te gaan. 's Morgens ten 7 ure zat alles te paard; zelfs onze kleine FREDERIKA van 17 maanden zat bij den meester op, de toom in de eene, en de zweep in de andere hand, met de vreugde op het gelaat. Welk een zegen van boven, ouders en kinderen allen gezond! Allen op reis om den CHRISTUS te verkondigen, en dat hier te midden van het eenzame heideuland, onder eene keerkrings-

zon, in de schoonste natuur der aarde. Wij waren door Gods goedheid gelukkig spoedig ter bestender plaatse aangekomen in de bamboeschool.

ULFERS hield eene korte toespraak over Joh. 4 : 23, 24, en toonde aan, wat het beteekent *God te aanbidden in geest en in waarheid*. ULFERS deed vooral uitkomen, dat *deze* aanbedding niet bestond, zoo als men dat helaas veel vond, bij den een: in enkele inwendige gedachten der ziel, en onvruchtbare bespiegelingen zonder woord en daad; bij den anderen: enkel in woord en belijdenis met de lippen, en niet met hart en met daden der liefde; bij den derden: enkel in uiterlijke daden, of eenige kerkelijke plegtigheden, en niet met hart en mond; — maar dat dit alles steeds behoorde vereenigd te zijn, en dat zich de ware aanbedding van God in geest en waarheid dus openbaarde in het *geheele leven, werken en zijn* van den aanbieder, zoowel in- als uitwendig. Eene ware aanbedding van God in geest en waarheid is een vlijtig en naarstig, stoffelijk en geestelijk leven tot heil voor zich en anderen, voortvloeiende uit dankbaarheid en wederliefde jegens onzen grooten God en Zaligmaker, die ons het eerst heeft lief gehad tot in den dood.

MICHAËLE, de vrouw wier kind voor den doop afgewezen was, ons vroegere meisje, was ook in de kerk; van haar wensch ik U hier iets mede te deelen. Ik bepaal mij echter alleen tot het laatst met haar voorgevallene, want de tijd ont-

breekt mij om hare levensgeschiedenis mede te deelen van dat zij bij ons kwam af, en die, in verband met al de ongebondenheden dergenen met wie zij in betrekking kwam, veel zou gelijken op een verduikt verhaal.

Ik noem haar bij haren doopnaam MICHAËLE, want men is hier gewoon, al zijn de menschen getrouwd, hen altijd bij hun doopnaam te noemen, ook als zij maar iets meer zijn dan gewoon. Zoo zegt men bijvoorbeeld tot een dorpsregter, die JAN heet: Hhukum JAN, tot eene getrouwde vrouw: Njonja of Nonna MINI; - ieder gevoelt zich vereerd als men hen bij den doopnaam noemt.

MICHAËLE dan bevond zich onder de toespraak van ULFERS ook in de loodskerk. Onder het laatste gebed hoorde ik eenig geschuiifel, waardoor ik in het bidden gestoord werd. Ik opende de oogen en zag haar uit de kerk wegsluipen. Dit wegsluipen gebeurt wel meer, vooral omdat aan de meeste kerken geen deuren zijn, waardoor mingevoerden of eerstbeginnenden, - om de woorden van ULFERS te bezigen, - de kerk tot een duivenhuis maken, waar zij naar believen in- en uitvliegen.

Toen ik MICHAËLE zag wegsluipen, kwam de wensch in mij op, om haar na het eindigen der godsdienstoefening te bezoeken. Uit de kerk komende, had ULFERS in het huis van den Hhukum Tuwah met de menschen te praten en hen in het een en ander terecht te wijzen. In dien

tusschentijd ging ik met de kinderen en mijne meisjes naar MICHAËLE; ULFERS hoopte er welligt ook nog te komen. Gij weet, dat dit nog eene geheel nieuwe negorij is. Boomstammen van bijzondere dikte en lengte liggen, vooral op de erven, nog links en regts over elkander heen. De straat, in 't midden regtlijnig door het dorp loopende, en de plaatsen waar de voorloopige huizen zijn opgeslagen, zijn allen gezuiverd van die groote boomen. Onze weg nu ging ter zijde langs de school over boomen heen, waarbij wij met handen en voeten moesten klauteren. Vele menschen, ook de jonge, zoo even getrouwde vrouw van den meester volgde ons. Reeds door het klimmen over menigen dikken boomstam vermoeid zijnde, vroeg ik waar MICHAËLE woonde. Ik kreeg ten antwoord, dat het van daar het zesde of laatste hutje van het dorp was, en dat ik er onmogelijk naar toe komen konde, omdat daar nog niets van het afgehouden bosch was weggeruimd. Ik zeide: „dat ik er heen moest.” Maar nu eerst begon het klimmen, waarbij nog kwam, dat ik met mijne kleederen verward raakte in struiken en doornen. Ik had moeite door dit gevelde eeuwen oude bosch, dat vroeger zelfs door geene Alfoersche vrouw, veelmin door eene Europesche betreden was, heen te komen. Bij de tweede hut kwam mij eene vrouw, ook eene van de boven bedoelde vier huisgezinnen, te gemoet. Met tranen in de oogen drukte zij mij de hand. Zij zag er zeer lijdend uit, haar

kind kroop op den grond - naakt - in de aarde wroetende. Ik sprak haar eenige troostwoorden toe. Haar veel vermanen over haar niet prijzenswaardig gedrag, dat echter ook haren man meer gold dan haar, kon ik niet; mijn hart was er voor het oogenblik te week toe. Ik nam echter de jonge meesters vrouw bij de hand en zeide: „zie hier is uw ambt en werk. Zulke arme verdwaalden moet gij opzoeken, met hen bidden, haar wat opbeuren door Gods woord en andere vriendelijke hulp. En als gij dan op zondag ter kerk wilt gaan, en een mooie kabaja daarvoor aan wilt trekken, ga dan liever om de beurt naar deze arme vrouw en pas op haar kind, opdat zij ter kerk kan gaan en vertroost en opgebeurd kan worden door gebed en Gods woord, en ook hare ziel gered worde van den dood. Als gij hier zoo begint te werken, dan zal God ook u en uw kroost, als Hij u dit schenken mogt, zegenen.”

Eindelijk waren wij bij de zesde hut. Juist dit laatste gedeelte was nog half bosch, want hier waren de vier weggelooopen huisgezinnen later bij gekomen, en daardoor was het nog niet zoo ver omgehakt als het andere gedeelte dezer nieuwe negorij. Hoe ik er kwam weet ik heden nog niet. Het werd mij somber te moede in dit eeuwen oude en trotsche woud hutten te zien voor menschenwoningen. Hierbij kwam de gedachte: „een mijner flinkste meisjes, die vroeger zoo veel beloofde, zit hier mede als een afgedwaald

schaap onder die boomen neergehurkt, en zelfs is dit voor haar nog eene plaats van uitkomst geworden na allerlei verleiding, smaad en leed.

Vrij wat menschen waren mij ondertusschen gevolgd. Zij hadden mij over de boomstammen zien klauteren. Allen wilden zij mij nu helpen. Was het welligt voor velen eene nieuwigheid, dat eene Europeesche vrouw daar even zeer over heen kon als zij zelven, voor anderen was het meer. Hunne vochtige oogen vertelden mij dit. MICHAELE, op dien dag in haar ellendig hutje zelf gasten hebbende van Koemelembocai, was de hut uitgelopen, en zich daar achter verschuilende, schaamde en verbergde zij zich voor mij. Eene hut, zonder deur of venster, dit spreekt van zelven; eene halve zijde der hut open, en daar gaat gij naar binnen. Een eukel vertrek, drie vademmen in het vierkant. Achter in stonden de gasten. Ook de blinde HERMANUS en zijne vrouw waren daar. Ik was blijde, dat ik dezen blinden discipel van CHRISTUS er vond; want hij is geestelijk meer ziende dan vele geleerden dezer wereld. Aan beide zijden in de hut stond eene bank van bamboe. In het midden kookte de pot, ook bamboe met rijst enz. er in, waarom heen het vuur brande, en waarin het eten even gaar en smakelijk wordt, als in mijne beste geëmailleerde pannen. In de achterhoeken van de hut waren twee lijnen van bindrotting gespannen, waarover eenige plunje hing; dit was hunne kleerkast.

Buiten stond de man van MICHAËLE, met twee geheel naakte kinderen, benevens mijn geheele gevolg. Gij zult wel gaarne willen weten, geliefde zusters, wat er nog verder aan huisraad in de hut was. Niets meer dan wat ik u heb opgenoemd. Immers wij zijn hier in het hutje van de armste der armen. Strakjes gaan zij eten, en gij denkt aan borden, messen, vorken en lepels. Ik zeg u, dat er van dat alles niets te vinden is. In het midden der hut, iets ter zijde van het vuur, wordt eene soort van tafel uit bamboe gevlochten, voor het oogenblik nu er gasten zijn geïmproviseerd. Eenige pisangbladen worden hierover uitgespreid en daarop de rijst en de groenten gelegd. Ieder tast toe met de vingers. Is er eene soort van saus bij het vleesch of wat nat op de groenten, dan wordt dit in kokosschalen gedaan. Elk neemt daarvan een slokje naar hartenlust en geeft de schaal aan zijn buurman, die zich ook bedient, tot dat allen wat gekregen hebben. Is het eten gedaan, dan worden het tafellaken, pisangblad, ook de kokosschalen weggeworpen, even als de bamboe waarin zij hun rijst gekookt hadden. Dit is ook gemakkelijker, volgens hunne wijze van zien. Zij behoeven dan geene potten schoon te maken, geene tafellakens te wasschen, ook geene vaagdoeken er op na te houden om de gewasschene borden, lepels, vorken enz., daarmee te droogen. 't Is waar, een mes hebben zij om hun kip of varkentje in stukken te snij-

den, eene peda, waarmede zij strakjes ook weêr beginnen boomen te kappen, om het woud verder rondom hun hutje weg te ruimen; ook de vrouw weet dit groote hakmes te hanteeren. ULFERS zegt: „de geachte dames behoeven niet bang te wezen, dat bij het omhakken der boomen, er een op hun hutje zal vallen of op hun kind. Neen zij verstaan het omhakken der boomen zoo goed, dat zij boomstammen van 100 voet hoogte juist naar die zijde laten vallen, waarheen het niet schaden kan; zoo naauwkeurig weten zij van welke zijde de boom het meest *af-* of *ingehakt* moet worden.” Ik begrijp zulks niet en huiver bij de gedachte, maar moet het wel gelooven op het woord van ULFERS, die zulke dingen van zijne jeugd af aan verstaat. Ook hoort men hier van geene ongelukken. Doch wij keeren tot MICHAËLE terug.

Zij verschuilde zich nog steeds achter haar hutje. Ik moest haar laten roepen. „Ik heb U juist noodig,” zeide ik, „ik ben er zoo bedroefd over, dat uw kind al twee keeren is afgewezen voor den doop. Gij, MICHAËLE, mijn pleegkind, over wie ik soms blijdschap had, van wie ik veel tot opkomst van uw geslacht hoopte, gij ontvingt zoo vele lessen en naamt ze aan, en gevoeldet schijnbaar ook veel van de zaligheid des geloofs in CHRISTUS, en zie, thans verlaat gij den Heer. De Heer had U, arme heidin, zoo lief: gaf U in uw dorp een pandita, deed U opvoeden in

diens huis; gij werd onderwezen in de leer der zaligheid, opdat ook gij deel mogt krijgen aan het lijden en sterven van CHRISTUS voor U, en zalig worden voor tijd en eeuwigheid. De liefde des Heeren zoekt U op van alle zijden. En wat doet gij, MICHAËLE? Gij verliet mij, uwe pleegmoeder; giugt weg uit ons dorp, liet U verleiden tot schande! Gij verliet den Heer; hadt den Heer niet meer lief! Eindelijk zijt gij met eenen man getrouwd, maar niet met een vlijtig en braaf man, maar met iemand die veel onwetender is dan gij, en die uw leidsman niet zijn kan. Maar wat zoudt gij ook beter verwachten na een leven vol schande? En toch, zie de Heer heeft u nog niet verlaten. De zon daarboven zegt het u, want Hij liet ze nog over u aan deze zijde des grafs opgaan. Kijk uwe turksche tarwe hier eens aan tusschen die weggehakte planten; de Heer laat ze nog voor u groeijen, opdat gij met uwe kinderen nog wat te eten zoudt krijgen. Gij zijt van morgen nog gezond opgestaan, hebt het woord Gods dicht aan uwe deur mogen hooren verkondigen, opdat gij zoudt omkeeren, terwijl het nog de tijd der genade is. Zijn dat geene teekenen van groote liefde over u? O! grijp den CHRISTUS aan in zijn lijden en sterven voor u, zie op zijn dierbaar bloed voor uwe zonden vergoten, opdat de zielen van u, uwen man en uwe kinderen mogen gered worden van den eeuwiggen dood. O, laat u trekken, heden nog, van den Vader door zijnen Geest tot den Zoon, opdat

gij in CHRISTUS zijne kinderen moogt worden." Zoo al meer sprak ik, te veel hier om alles te vertellen. Zij schreide! zij schreide bittere, heete tranen. Zij vatte beide mijne handen, kuste die, besprengde ze met hare tranen. Spreken kon zij niet. Allen schreiden met haar, ook ik en mijne kinderen. Nadat allen een weinig bedaard waren, wees ik haar en allen die om ons heen stonden, nogmaals op den Heer. Ik beloofde haar, als zij en haar man zich nu aan den Heer toewijdden, dat ULFERS en ik dan later bij den doop van haar kind als doopvader en moeder zouden willen staan en voor het kind zorgen. Bij het heengaan, kreeg ik den vroeger genoemden HERMANUS nog eens in het oog. Hij stond daar met zijne schreiende blinde oogen naar den schoonen, blaauwen hemel gericht, alsof hij daar boven nog meer zag dan wij allen, die niet blind waren. Dit trof mij diep, want ik weet, hoe lief hij den Heer heeft.

"HERMANUS, gij weet immers wel, wat hier uw werk is. Ik ga heen, maar gij moet hier blijven, alle zielen zijn hongerig en dorstig geworden. Kniel met hen neder en bid, opdat zij gevoed mogten worden met het brood en het water des levens." Dit zeggende gaf ik den blinden HERMANUS de hand, die hij drukte en ging daarop met mijne kinderen en meisjes alleen over struiken en stammen weêr heen. Ik wilde niet dat mij iemand volgde. HERMANUS knielde, toen ik weg was, waarschijnlijk met hen allen neder en bad.

Er zijn thans vijf maanden verloop. Wat is er nu van MICHAËLE geworden? Sedert dien tijd hebben beiden hun best gedaan om den Heer te zoeken. Het spreekt van zelve, dat zij hierin haren tragen, onwetenden man bestuurt. Hij laat het zich nu welgevallen. Zij werken beiden voor het tijdelijke zooveel zij kunnen; zijn geregeld in de kerk en bij het onderwijs, zoodat ULFERS, veertien dagen geleden hun kind gedoopt heeft, terwijl ik het ten doop hield. Ik wenschte te zorgen voor het wichtje. De Heer heeft het anders beslist; want ziet, geliefde zusters! juist terwijl ik dit schrijf, krijgen wij een kort briefje, indien ik mij niet vergis van MICHAËLE's hand zelve, waar zij haars mans voornaam K. heeft onder gezet, want die kan niet schrijven, meldende dat de Heer hun kindje weggenomen heeft. Ik sluit het briefje hier bij in.

Gaarne zoude ik nu nog verder willen schrijven; want mijn brief is nog maar half af. Maar de mailbrieven moeten weg naar Menado. ULFERS dringt, opdat zij niet te laat komen. Dus ik sluit hier in de hoop, dat, zoo God wil en wij leven, gij de andere helft met de eerst volgende mail zult bekomen. Ik wilde dezen brief echter niet langer laten liggen; want ik besef, dat gij gaarne een paar regels van mij wilt ontvangen. Vaartwel, geliefde Zusters in den Heer, tot de volgende mail. Mijn ULFERS is heden,

17 Januarij, door Gods genade 50 jaar geworden. Mijne kinderen en ik groeten U minzaam en bevelen U en alle uwe geachte betrekkingen Gode en Zijner genade.

Uwe geringe Zuster

HENRIETTE ULFERS,

KISNER.

WOEWOEKH MALALLA, pada 19 Januarij 1863.

Kapada!

Tuwan dengan Njonja jang Terhhormat!

Dengan banjakh kadukaan kaduwa kamij beristriji mengchabarkan kapada Tuwan dengan Njonja, bahuwa awleh kawasa Tuhan Allah jang maha Tinggi; sudah Ija mengambil kahidopan anakh kamij jang kekaseh, ABIGAIJL LANGKAJ, sudah matij pada pukul 5 ampir sijang. Sakitnja kokehe dan panas.

Hhormat dan tabea deri kaduwa kamij datang kapada Tuwan dengan Njonja jang Terhhormat.

K. LANKAJ.

De vertaling van dezen brief, is:

WOEWOEKH MALALLA, den 19 Januarij 1863.

Zeer geachte Mijnheer en Mevrouw!

Met veel droefheid melden U mijn vrouw en ik, dat de magt van den Allerhoogsten God het leven van ons geliefd kind, ABIGAIL LANGKAJ heeft weggenomen; het stierf dezen morgen om 5 uur; hare ziekte was kinkhoest.

Onze eerbewijzingen en groeten mogen U, zeer geachte Mijnheer en Mevrouw teekomen.

K. LANGKAJ.
